

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТУ УКРАЇНСЬКИХ КОРИСТУВАЧІВ

Гусева А. С.,

*аспірант кафедри загального мовознавства
і історії мови, Донецький національний університет*

Сьогодні мало хто з учених звертає увагу на формальну особливість мови електронного тексту, а саме – поширеність латинського алфавіту, яким передаються україномовні та російськомовні слова. Сам факт пояснюється тим, що латинський алфавіт є на клавіатурі будь-якого комп'ютера і «підтримується» будь-яким текстовим редактором чи будь-якою програмою перегляду документів. Однак носії певної мови спілкуються саме нею у своєму колі знайомих. Це коло не має територіальних обмежень, наприклад межі якогось міста або країни. Таким чином, формується нова спільнота незалежних індивідуумів, яких об'єднує спільна (електронна) мова.

За влучним зауваженням О. А. Земської, рідна мова постає «в чужій одежі». Електронний текст виступає неодмінною умовою для аналізу впливу іноземної мови на рідну мову носіїв (російську чи українську). Цікавим є спостереження засобів транскрипції [1].

Актуальними є проблеми, пов'язані з різноманітними способами транслітерації кириличного тексту. На думку дослідників І. Мікаелян та А. Залізняка, існує стільки принципів латинської транслітерації, скільки було здійснено таких спроб; тобто той, хто пише, майже завжди по-своєму транслітерує [2, 95-108]. Дослідники намагалися систематизувати ці відмінності. На сьогодні розрізняють такі типи систем транслітерації:

- «наукова» / «емпірична»;
- така, що допускає / не допускає *варіативність* (за Успенським, властивість *однозначності*);
- така, що зберігає всі опозиції кириличного написання *vs.* така, що допускає *нерозрізненість* (властивість *незворотності*, за Успенським [3]).

Виявлено три основні параметри [3, 21], які впливають на тип використовуваної людиною системи транслітерації. Це:

- 1) наявність професійних навичок філолога-славіста;
- 2) ментальний склад характеру: науковий (переважає логічне мислення) чи художній (з перевагою образного мислення);

3) орієнтація на певну іноземну мову (англійську, німецьку, французьку).

Ці ознаки можуть різноманітним чином комбінуватися, і кожній комбінації властива певна множинність систем транслітерації. У роботі наводяться деякі з систем транслітерації, які використовуються при спілкуванні в інтернет-мережі; По-перше, слід розглянути «стандартну» систему транслітерації (S1), прийняту серед учених-славистів і використовувану в лінгвістичній літературі: у даному разі вона адаптована до набору символів, в якому відсутні діакритичні знаки. По-друге, слід зосередити увагу на зібраних варіантах передачі окремих літер у межах стандартної системи, які зустрічаються під час електронної переписки осіб «ментального» наукового складу. Наступні кроки – вироблення зразків «емпіричних» систем, які використовуються окремими інформантами або групами інформантів (таких систем значно більше).

Виділені системи можна коротко охарактеризувати таким чином:

- 1) Система S2 характеризується послідовною нерозрізненістю шиплячих і свистячих (нею користується людина «художнього» ментального складу, з єдиною іноземною мовою – німецькою).
- 2) Система S3 характеризується нерозрізненістю Ш і Ж, частковою нерозрізненістю С і З, а також великим ступенем варіативності (нею користується людина «художнього» ментального складу, з головною іноземною мовою – французькою).
- 3) Видатною властивістю системи S4, якою користуються деякі з наших інформантів-неславистів, що живуть у США, є послідовна нерозрізненість И і Ы, а також уживання букви У для передачі російського Й (обидві ці особливості пов'язані, мабуть, з домінуванням англійської мови).

Цікавим є той факт, що «наукова», тобто задовольняюча вимогам однозначності, зворотності система, запропонована Успенським [3] однак не одержала поширення.

Оскільки ми порушили проблему латинської транслітерації у мережі інтернет-комунікацій українських користувачів, то слід наголосити на людському факторі, довільному виборі літер та інших символів на позначення букв. Ось чому в цій сфері буде доречним вважати, що скільки існує користувачів, стільки існує й систем

транслітерації, бо кожен послуговується власними принципами передачі кириличного алфавіту латинськими літерами.

Список літератури

1. Земская, Е. А. Русский язык «в чужой одежде»: e-mail как средство транскрипции и инструмент лингвистического анализа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gramota.ru/biblio/magazines/gramota/net/28_38. – Загол. з екрану.
2. Zalizniak, A. Переписка по электронной почте как особый коммуникативный жанр [Електронний ресурс] / I. Mikaelian, A. Zalizniak. – Режим доступу : <http://www.dialog21.ru/dialog2006/materials/html/Zalizniak.htm>. – Загол. з екрану.
3. Успенский, В. А. «К проблеме транслитерации русских текстов латинскими буквами» [Текст] / В. А. Успенский // Труды по нематематике. – Т. 1. – М., 2002. – 584 с.

Наук. кер. – к. філ. наук, доц. Ярошенко Н. О.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 326-328.